

CELEBERRIMÆ SCIENTIARUM
ACADEMIÆ PARISIENSI,
DEDICAT, VOVET, ET OFFERT

OBSEQUENTISSIMUS J. F. C. MORAND, S. F. M. P. B.

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS
mane discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis decimo-
tertio mensis Novembris, anno M. DCC. XLIX.

M. JOSEPHO - EXUPERIO BERTIN,
Supremi Valachiae & Moldaviae Principis Medico ordinario,
& Regiae Scientiarum Academiæ Socio veterano, Doctore
Medico, Præside.

An specificum Viperæ morfæ Antidotum, Alkali volatile?

I.

VENENA, Gracis τοξίνα, φάρμακα etiam, sed
deleteria, ea omnia non immeritò dixeris, quæ
sub parvâ mole, vel intùs assumpta, vel extùs ap-
plicata, naturalem corporis statum, brevi nunc,
nunc tardiùs destruunt. Triplices venenorum genus
pro triplici naturæ regno. Quæ vegetabili ortum debent, ob re-

A

2

dentem vel *causticam* indolem, ut Aconitum, aliaque plura, vel ob vim inspissantem, narcoticamve, noxia deprehenduntur. Ex mineralibus venena, acida plerumque sunt indolis. Quæ ex animalibus depromuntur, valde subtilia sunt, & morsu vel puncturâ potissimum irrepunt; hinc promptius per varias partis lœsæ contractions, vascula minima, indè massam sanguineam permeant. Quid igitur mirum, si spiritibus animalibus permixta materies venenosa, fibrillas nerveas dolorificè admodum pungat, convulsiones à vividori, & inordinato spirituum motu, citius excitet, omnes humores inficiantur, totumque corpus contagione labefactetur? Cujuslibet veneni non eadem est sævitia, non idem malignitatis gradus; alia magis, alia minùs sæviunt. Ut diversa est partium corporis structura, sic pro diverso pariter subiectorum habitu discrepant venena; quam multiplex ac diversa latentium humorum conditio, tam dissimilis indè exorientium symptomatum ratio. Non omnes æquè vehementer eodem veneno afficiuntur, quidam levius, violentius quidam, quidam citius, tardius quidam. Inter animalium venena, non insimum obtinet locum Viperæ venenum, cuius etiam non eadem est in omnibus Viperis, & corporibus, energia, non eadem in omnibus Regionibus, calidioribus, frigidioribus sævitia; immo etiam, ex pluribus Physicis, pro animalis, plus vel minùs irati, mole, colore, & sexu, varios sortitur evenitus Viperæ morsus. Non ergo omni fidas remedio, sed specificum quasi habeas illud, quod tutissimo, citissimo, minùsque injucundo donabitur effectu.

I I.

INTER veneniferos Serpentes, Vipera, cui vivi quos parit fucus suum dederunt nomen, *animal est in totum pernici-
sissimum*, inquit, *Amatus Lusitanus*. In Hieroglyphicis! etiam *Ægyptiacis*, periculosissimum quodlibet significat. Pluribus de ipsis Anatome & Historiâ, ad præsens institutum non pertinentibus omisiss, unum ex utrâque maxilla superioris parte, ab ipsomet ortu obtinet aduncum dentem Vipera, qui peculiari actione musculari, cum maxillæ superioris osse exteriori, antrorum protruditur. Basi illius ossis affigitur vesicula flavo liquore plena, cui annectitur *ductulus excretorius*, fibris

musculosis , & in longum & in circulum protensis (a) , mu-
nitus , quarum ope è vesiculâ exprimitur succus , ab acuto ,
& fistuloso dente in inflictum vulnus stillans . Tanquam
mera salivalis materies , à quibusdam accipitur ille liquor (b)
cumque absque ullo incommodo non gustatus duntaxat ,
deglutitusque pluries fuerit , sed sanguini etiam per aperta
recenti vulnera vasa permixtus , hunc venenatum esse ne-
gant , & à solis irata Viperæ concitatis spiritibus , omnem
symptomatum syndromen repetunt . Qui morsus Viperæ ef-
fectuum aetiologyam rimari voluerit , dentes partesque vici-
nas perscrutetur , hic mali sedem , fontemque detegit .
Quærenti verd , quænam sit talis veneni natura , à Viperâ
demorsus inspiciendus proponatur . Acutè dolet pars læsa ,
incalescit & rubet , gangrenæ prænuntius succedit livor ,
vicinæ partes brevissimè intumescunt ; his accedunt lan-
guor , totius corporis debilitas , pulsus celer , debilis tamen ,
& intermittens : convulsivos motus , frigidus comitatur
fudor , supervenit iæterus , depascens dolor regionem um-
bilicalem occupat : excitantur nauseæ , biliosæque evomun-
tur materies . Quanquam autem periculi sit plenus Viperæ
morsus , non tamen trucidat semper ; citius aliquando oxytus-
ve apparent symptomata , & pro gradu quo cor & cerebrum
virus penetravit , pro tempestatis , demorsi , mordentis ,
temperiei , sanguinis Diatheseos , victus , aliorumque simili-
um ratione , plus vel minus exacerbantur . Sic explicabi-
tur quomodo plura animalia post morsum sponte curata fue-
rint ; quomodo semetipsum à Viperâ vulneratum , coram
illusterrimâ Scientiarum Academiâ Parisiensi , intrâ breve
tempus curaverit D. Charas . Non tamen absurdè concludam ,
mortem ostia pulsare , nisi remedia tempestivè adhibeantur .
Sed quodnam medicamentum , tot & tantos compescet
tumultus ? Illud erit , quod & poros aperire , & fudoris
beneficio , per patentia cutis ostiola , venenosam eliminare
materiam poterit .

(a) M E A D . de Viperâ .

(b) D. C H A R A S , Regiæ Scientiar. Academ. Socius .

I I I.

QU A N Q U A M nemini accuratè nota sit, & perspicua veneni Viperini indoles, de eo tamen à posteriori, ratiocinari licet; 1º. Ex frigore morsum afflidente, ex pulsu cum quādam mollitie debilitato, affici fluida, injecto que succo deturbata inspissari, suspicandi locus est. Assertum confirmant biliosi vomitus, symptomaticus icterus, dolores abdominis; 2º. Genus nerveum affectum designant motus convulsivi. Quomodo autem excitantur? qualitio sanè difficultis, & ex nervorum structurā, cùm innoteſcat, facile forsā, eruenda. In his curandis infinita propè à Neotericiis instituta fuerunt experimenta. Notum est omnibus qui Viperas colligunt, Viperinā axungia vulneri citò applicatā, omnes ab hoc morsu futuros eventus præverti; hoc specificum laudibus effert clarissimus Anglus (a). Ferrum, ad eum caloris gradum qui vix tolerari potest calefactum, applicatumque parti, tanquam eximium in hoc morbo, comprobatumque experimentis remedium prædicat D. BOYLE. Apud Americanos, pulvere pyrio super parte demorsā accenso; apud Venatores Pictavieñes, quarundam decoctione plantarum, levique partis læsæ scarificatione, nulla habetur præstantior Viperæ morsū medela. Ab antiquioribus, Viperinæ partes cocta, felicissimè exhibebantur. Tanquam certissimum antidotum ab Anglis celebratur oleum simplex Olivarum (b), sed à viris spectatissimis in dubium revocatur hujuscè Pharamaci vis & energia. Ignis, cauſtica, ligaturæ, junctæque scarificationi cucurbitula, ut plurimum adhibentur. Aqua Muriacica, spiritus Vini Camphoratus, aut spiritus Theriacalis, vulneri promptiū scarificando, emplastroque veſicatorio cum Theriacā, oleo Succini & Castorei simul mixtis obtegendo, calidè applicantur. In deligatione, vulnus oleo Scorpionum, Rutæ, Chamœmeli, balsamoque Peruviano illinitur. Curationem absolvunt Alexiphar-

(a) MEAD, Lib. de Venen. Anglic. p. 29.

(b) VATERUS, Dissertat. de novo Antidoto adversus Viperar. mors.

5
maca , diversæ præparations Viperinæ , & omnia quæ cor ad celeriores vibrationes stimulando , naturæ conatum juvre poterunt. Hinc sudorifica , & cardiaca , poris aperiendis æqualiter habilia , promiscuè usurpantur. Nec silentio prætermittenda Theriaca , quæ ex suâ ad Venena omnia , imprimis verò morsus Viperarum efficaciâ , nomen obtinuit. Sed nullum Alkali volatili datur rutius , jucundius , certiusque remedium.

I V.

SAL volatile , omnium medicamentorum nobilissimum , spiritibus quibus turget sanguis analogum , hos recreat , reficit , & nisum , quo noxia quæque amoliri conantur , roborat , intimasque corporis partes subit celerrimè , occlusas venarum scaturigines , meatus cohærentes aperit , humores concretos dissolvit , noxiosque per corporis emunctoria eliminat. Pro diversâ vulnerum & injecti veneni ratione , quantitate , qualitate diversimodè vim suam exeret Sal volatile , nunc citius , nunc tardius , pro variâ succorum inspissatorum indole , pro vario inspissationis gradu , sed semper felicissimo cum successu , si statim & sapienter exhibeat. Hujusce Pharmaci in eo casu virtutem nunquam satis commendandam demonstravit experientia , teste celeberrimo Bernardo DE JUSSIEU. Vir quidam ,^(*) Regium Professorem unâ cum frequentissimis rei Herbariæ studiis , in agris comitans , dum Angues venabatur , in Viperam , quam primâ facie Colubrum autumavit , fortuitò incidit. Hunc infelix heu ! ex unâ in alteram manum securus transmittebat. Irâ ferox Anguis , occupat hanc morsu , lethiferamque eructat saniem , longis amplexibus alteram implicat , triplicique demum sauciat vulnere. Dolore , & intumescentiâ quæ saucios artus brevi occuparunt impulsus , undè doctrinam , hinc etiam malis medicinam querit. Extremâ carpitur caudâ Serpens , & peritissimo defertur Magistro qui Viperam , non Colubrum pronuntiavit , nullaque relictâ morâ , alkali volatile liquidum , deinde sal volatile , intus & extus adhibuit. Quamvis citissimè appositum fuisset remedium , gravissima nihilomi-

^(*) Mensis Jul. ann. 1747.

nus exorta sunt symptomata. Brachia subitaneo tumore, horrendam in magnitudinem assurgunt, unde ligatura ex consilio cuiusdam primum admotæ, solvuntur. Nauseæ vehementes, nec non animi deliquia accedunt. Quo pernoctandum erat, agrum recto tramite tres deduxerunt Philiatri, & Alkali volatile guttatum in vino mixtum, sèpè sapiùs propinandum exhibebant. Lecto compositus, juculum, cui Alkali volatile adjunxerunt, sorbuit, & paulò post, delirio leví & ciborum ingestorum vomitu coruptus est. Ad dolores & torpores in brachiis levandos, vulnera, & partes inflatae, oleo Olivaram, & sale Armoniacali, haccè nocte sapiùs illita fuerunt. Demum post largos sudores melius se habuit ægrotans, & sex horis elapsis ita convaluit, ut postridie, arva nobiscum, primâ luce petierit. Per plures deinde dies extus reperito sèpùs illitu, intus sale volatili usus est. Æquè salubriter, eodem ferè processu, pari casu, adhibuit spiritum volatilem Viperæ, Doctòr Medicus D. Y V O N, qui supradicti eventus testis fuerat.

V.

EXULET ergò tanta medicamenorum sylva, quæ nihil ad distinendam ægrotantium salutem, & ad Præcox rationalis, & efficacis incrementum remorandum deterius inventari potest (a). Ad pauciorum selectorum numerum redigatur innumerabilis apparatus. A curatoriae methodi simplicitate, curati securitas (b). Per multis & compositis indicationibus, sapissimè pauca & simplicia sufficiunt medicamenta. Eò salubrius est Pharmacum, quod plurium & valde compositorum vires in se solo contineat. Alkali volatile, tenuissimis suis & valde pernicibus particulis, exiles canaliculos facile permeat, naturæ laboranti juvamen afferit; si quid inest liquoribus, tenax, viscidum, ac solidorum oscillationibus inobediens, illud alkalium ope totidem cuneorum instar dividitur, atteritur, comminuitur. In fibrarum elatere, & liquorum fluxilitate restituendis, præcipua

(a) HOFFMAN. Med. rat. System. Tom. 3. Sect. 2. Cap. 3.

(b) Thesis D. LE THIEULLIER.

hujus morsū curatio versatur. Hæc omnia alkali volatilis usū assequeris : partes solidas quas præterlabuntur fluida, ad motum excitat , actuosis particulis sanguinem exagitat, & dissolvit , valorum Systolen adauger , Diaphorēs promovet , & sudores. Forsan objicies , sanguinem in patellā effusum , ab alkalibus pluribus tūm fixis , tūm volatilibus oleosis inspissari (e) , sed hic effectus , ex aërearum partium miscellā oriri potest. An calorem quo pollet hocce medicamentum , noxiū supponeres ? Nonne semina quædam , & fructus nonnulli , acrius os afficiunt , & tamen salubre sanguinis fervori frānum injiciunt ; sic semen Cardamomi , masticatum , calido licer donetur sapore , sitim nihilominis , in ore ipso salubriter extinguit. Quid plura ? Hujus medicamenti vim asserit experientia , quapropter ne dubites concludere :

(e) Chym. BOHERA AV. Tom. 2. p. 239.

Ergo Specificum Viperae morsū Antidotum , Alkali volatile.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Ludovicus - Guillelmus le M. Gedeon de Rabours. M. David Vasse.

Monnier , Confiliarius Medicus Regis ordinarius , Regi- que Noſocomii San Germani- in-Layā , Regiarumque Frax- cie , Londinensis ac Beroli- nenſis Academiarum Socius.

M. Iosephus Exuperius Bertin , M. Laurentius Ferret. M. Andreas-Josephus Seron.

Actus Praes.

M. Carolus Dionis.

M. Joannes-Jacobus Belle- M. Thomas- Renatus Gaf- teſte. nter.

Proponebat Parisis JOANNES - FRANCISCUS CLEMENS MORAND , Parisinus , Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus , A. R. S. H. 1749 , à sextā ad meridiem.